

Een geneesmiddel

Vanaf 2010 start Homeopathie Magazine met een nieuwe serie: categoriseren in de homeopathie. Welke categoriseringssystemen bestaan er en welke homeopathische geneesmiddelen passen daarbij? In dit nummer leidt arts voor homeopathie Fernand Debats deze serie in.

Categoriseren in de homeopathie

Door Fernand Debats*

Iemand krijgt alleen de symptomen die hij kan krijgen. Sommige mensen krijgen nooit maagpijn, al eten ze stenen, bij wijze van spreken. Dan zeggen we dat zo iemand een sterke maag heeft. Een sterke maag hebben is een kenmerk van iemands gestel, ook wel constitutie genoemd. Of je de klachten waar je aanleg voor hebt ook werkelijk krijgt, hangt van de omstandigheden af.

Wanneer je een gestel hebt dat slecht tegen vocht kan en je woont in een droog klimaat, dan zul je weinig klachten hebben. Zo komen we al snel tot de slotsom dat iedere klacht of ziekte het resultaat is van de wisselwerking tussen constitutie en omgevingsfactoren. Denk aan een kouwelijk persoon (constitutie) die hoofdpijn heeft (klacht) nadat hij op de tocht heeft gezeten (modaliteit, een omgevingsfactor die niet verdragen wordt).

Mensentypen

De ervaring leert dat er een hiërarchie in deze informatiebronnen aanwezig is. Constitutionele kenmerken leggen bij de middelenkeuze meer gewicht in de schaal dan modaliteiten en klachten zijn het minst doorslaggevend. We lezen in *Reine Arzneimittellehre* van Hahnemann bij de beschrijving van *Pulsatilla*: 'De medische toepassing van *Pulsatilla* zal meer effect sorteren bij aandoeningen (...) wanneer we bij de patiënt tevens een verlegen, huilerige dispositie aantreffen met de neiging tot stil verdriet en ingehouden humeurigheid, of in het algemeen een zachtaardige, toegeeflijke dispositie (...) Het middel is derhalve geschikt

voor het trage, flegmatische temperament; anderzijds is het weinig geschikt voor personen die besluitvaardig zijn en snel in hun bewegingen, ook al zijn ze welwillend. Het werkt het beste wanneer er aanleg is voor kouwelijkheid en dorstloosheid.'

Uit dit fragment blijkt dat constitutionele kenmerken als kouwelijkheid en dorstloosheid, maar ook geestelijke kwaliteiten als verlegenheid en besluitvaardigheid belangrijk zijn bij de middelenkeuze.

Er zijn vele indelingen gemaakt in mensentypen op basis van constitutionele kenmerken. Een bekend voorbeeld is de beschrijving van vijf typen (leptosoom, atletisch, pyknisch, dysplastisch en euplastisch gemengd) op basis van lichaamsbouw door Ernst Kretschmer in *Körperbau und Charakter* (1924). Sheldon maakte in 1943 een indeling in typen die te herleiden zijn tot de drie cellagen waaruit de menselijke vrucht zich ontwikkelt. Carl Jung onderscheidde een achttal typen op basis van onze oriëntatie in de buitenwereld, namelijk denkend, voelend, waarnemend en intuïtief, elk in een introverte en een extraverte variant. De Nederlander Gerard Heymans (1857-1930) onderscheidde acht typen op basis van het werk van Jung en Kretschmer. Hij gebruikte ook een van de oudste indelingen, die van Hippocrates in choleriche, flegmatische, sanguinische en melancholische typen, welke berust op de elementenleer van Epicurus, die de wereld opgebouwd dacht uit vuur, water, lucht en aarde.

* Fernand Debats is arts voor homeopathie en redactielid.

voor elk mensentype

Temperamenten

Alle typologieën geven beschrijvingen in termen van lichaamskenmerken, karaktertrekken en aanleg voor ziekten. Zo zijn kenmerken van het choleriche temperament onder andere: warmbloedigheid met een stevige huid en spieren, volle lippen, brede borstkas, gespierde ledematen, een robuuste indruk, hartstochtelijk in uitdrukkingsvorm, krachtige gebaren, joviaal, doelbewust, pathetisch, gebiedend, dit type heeft een naar buiten gerichte blik, een warme stem, is enthousiast, moedig, opvliegend of agressief, impulsief, ergert zich aan kleinigheden, is sterk erotisch, heeft weinig gevoel voor humor, past zich niet gemakkelijk aan, is amusisch, neigt naar politiek en militair denken, is optimistisch-hoogmoedig, niet honkvast, avontuurlijk, een leiderstype, heeft een snelle vertering, houdt niet van diëten, neigt tot hoge bloeddruk, aderverkalking, apoplexie en leveraandoeningen, en heeft psychisch aanleg voor manie. Voor elk van de temperamenten kan men zo'n lijst van eigenschappen opstellen. Waar het nu om gaat, is dat al deze kenmerken tevens bekend zijn als symptomen van geneesmiddelen uit de homeopathische materia medica. Zo correspondeert de boven beschreven karakteristiek van *Pulsatilla* met het flegmatische temperament. We kunnen van elk van de temperamenten de bijpassende geneesmiddelen zoeken op basis van zijn kenmerken. Dat vereenvoudigt de middelenkeuze, omdat we zo voor elk temperament een voorselectie van geneesmiddelen krijgen die in aanmerking komen. Dat idee is uitgewerkt door de Zwitserse arts en filosoof Rudolf Flury, die een repertorium heeft gemaakt op basis van de vier hippocratische temperamenten. Hahnemann gebruikte een indeling in drie miasmatische constituties: de psorische, de sycotische en de luetische, die elk corresponderen met bepaalde geneesmiddelen.

Verschillende categorieën

We kunnen in principe alle indelingen in constitutietypen gebruiken om homeopathische geneesmiddelen in groepen in te delen, mits we goed overweg kunnen met de betreffende typologie. De reden hiervoor is dat de homeopathie symptomen met behulp van geneesmiddelproeven verzamelt, zonder enig theoretisch criterium of enige indeling in categorieën als uitgangspunt te nemen.

De homeopathische materia medica zijn helemaal fenomenologisch van aard; gebaseerd op de directe en intuïtieve ervaring van de werking van geneesmiddelen. Ze vormt zo een raster van alle mogelijke uitingsvormen en daar kun je iedere theorie met bijbehorende categorisering als het ware overheen leggen.

De correspondentie tussen de typologie en de uit de natuur stammende symptomenreeksen van de materia medica is trefzekender naarmate de gebruikte categorieën dichter bij de natuur staan.

De laatste jaren zijn in de homeopathie op dit gebied ingekende vorderingen gemaakt. De botanische indeling in

Pulsatilla (wildemanskruid).

plantenfamilies is door onder anderen de Indiër Rajan Sankaran in kaart gebracht. De homeopathische geneesmiddelen die gemaakt worden van de elementen van het periodiek systeem der elementen, dat de plaats heeft ingenomen van het oude elementenmodel van Epicurus, is door Jan Scholten in verband gebracht met persoonskenmerken en ontwikkelingsstadia. In Italië heeft Massimo Mangialavori de middelen uit het dierenrijk ingedeeld in categorieën. Wanneer men op deze manier geneesmiddelen wil voorschrijven, dient men zich dus vertrouwd te maken met het mineralen-, planten- en dierenrijk.

Complexiteit

Zoals gezegd kan ieder categoriseringssysteem dat maar dicht genoeg bij de natuur staat een bruikbare indeling opleveren. Zo kan men het enneagram als uitgangpunt nemen, of de indeling in vijf zogenaamde *character defences* die in het emotioneel lichaamswerk volgens Reich worden gebruikt. Ook de karakterologie van de twaalf dierenriemtekens zou men kunnen gebruiken.

En mogelijk nog vele andere.

Ten slotte kan men zich afvragen of het nodig is zoveel verschillende indelingen te gebruiken. Is er niet één algemeen geldig systeem? Het antwoord luidt dat de mens en de kosmos zo complex en veelvormig zijn dat ze niet met één model te beschrijven zijn. Daarom zal bij het vinden van een geneesmiddel in een concreet geval altijd de beslissende stap bestaan uit individualiseren: binnen zijn categorie is ieder mens uniek en dat unieke willen we nu juist op het spoor komen om het passende geneesmiddel te vinden. ●

Enneagram

In het volgende nummer van *Homeopathie Magazine* kunt u een interview lezen met de Vlaamse klassiek homeopaat en arts René Dockx. Als categoriseringssysteem voor homeopathische geneesmiddelen gebruikt hij het enneagram.